

DINU V. ROSETTI LA A 70-A ANIVERSARE

PANAIT I. PANAIT

Cunoscutul arheolog și muzeograf bucureștean Dinu (Constantin) V. Rosetti face parte din pleiada de cercetători români care s-a afirmat cu vigoare în perioada interbelică. Căutător neobosit al vestigiilor istorice, presărate cu dărnicie pe întregul teritoriu al patriei, organizator al unor apreciate expuneri muzeale, conferențiar și slujitor al condeiului, Dinu V. Rosetti înmă-nunchează în activitatea sa începuturile unor preocupări pe care societatea bucureșteană le-a impus în ultima jumătate de veac, ducându-le pe cele mai înalte trepte ale contemporaneității românești. De numele său se leagă cercetarea arheologică a teritoriului capitalei, amplificarea strădaniilor pentru constituirea unui muzeu municipal, deschiderea și neîncetata îmbogățire a acestui locaș de educație și cultură.

Născut la 30 august 1899, nepot direct al marelui om politic C. A. Rosetti, Dinu (Constantin) Rosetti își face instrucția liceală în București. Anii zbuciumați ai primului război mondial aveau să-l smulgă de la preocupările școlare și în septembrie 1916, Școala militară de infanterie îl înscria printre tinerii voluntari. Urmează perioada grea a războiului, pe care o străbate urcând de la gradul de soldat până la acela de ofițer și atunci când zvîrcolirile mării conflagrații mondiale, care zguduia omenirea s-au stins, Dinu V. Rosetti părăsește cariera militară. Era 1 ianuarie 1923. De la această dată, neobosită sa activitate se va canaliza pe un făgaș nou, acela al cercetării istoriei, a celor mai îndepărtate urme de viață ale omului. Cîmpul de investigație a fost pămîntul Bucureștilor, și îndeosebi terasele molcome și luncile largi ale Colentinei și Dimboviței. El este cercetătorul care pune capăt unei paradoxale situații în care Bucureștiul, ca centru al unei vechi tradiții arheologice nu reprezentase totuși pentru arheologi un obiectiv demn de luat în seamă. Moștenirea pe care o prelua în 1924 era extrem de modestă¹: citeva ipoteze datorate lui Alexandru Odobescu, descoperirile de la Arcuda și Dealul Spirii semnalate de Gr. Tocilescu, recente—pe atunci—descoperiri paleolitice ale tinărului student C. S. Nicolăescu-Plopșor și citeva obiecte găsite pe locul Curtii Vechi. Erau citeva date extrem de restrinse și cu totul neconcludente asupra tezaurului arheologic adăpostit în acest centru al Cîmpiei Române. Urmează pentru tinărul arheolog o perioadă de neobosite căutări. Teritoriul Bucureștilor i se dezvăluie an cu an tot mai bogat. Stațiunile se succed într-o înșiruire impresionantă prin frecvența și importanța lor istorică. Primelor descoperiri de la Fundeni li se adaugă cele de la Tei, reperate în primăvara anului 1927, Ziduri între vii, Herăstrău, Ciurel, Militari. Cînd în 1929 pleacă la tipar comunicarea sa din 3 martie acel an, ea va fi însoțită de harta arheologică a Bucureștilor, prima lucrare de acest gen, pe care erau consemnate 13 stațiuni privind atît comuna primitivă cît și orînduirea medievală. Cele mai multe dintre aceste obiective se aflau pe malurile Colentinei mult mai asaltate, în acea vreme, de cărămădăriile ce constituiau, prin excavațiile lor, un larg cîmp de investigație arheologică.

¹ Dinu V. Rosetti, *Din preistoria Bucureștilor*, București, 1929, p. 4.

Primele săpături propriu-zise vor fi efectuate de D. V. Rosetti la Lacul Tei, stațiune care a redat epocii bronzului una dintre cele mai importante culturi ale ei¹. Perioada anilor 1929—1931 marchează un moment de puternică amplificare a cercetărilor arheologice la București. Investigațiile de la Ciurel scot la iveală, printre altele, un impresionant mormint de incinerare hallstattiană, iar la Ziduri între vie apar bogate vestigii geto-dace. Cultura materială a geto-dacilor din centrul Cîmpiei Române avea să se dezvăluie în forme noi în urma descoperirilor de la Dămăroaia, Popești-Leordeni, Tei, pe cînd la Giulești erau semnalate urme romane.

Un interes deosebit prezintă investigațiile de pe mîgura Jilavei, bogat tezaur de obiecte și locuințe neolitice cercetate începînd din 1929².

Descoperirile arheologice depășesc sfera restrînsă a specialiștilor și ele încep să preocupe opinia publică. Ziarele anunță tot mai frecvent descoperirile pasionatului arheolog Dinu V. Rosetti³.

Capitala cunoaște în perioada anilor 1920—1930 un suflu favorabil mișcării muzeistice, puternic legat de cercetările arheologice și istorice, de activitatea școlii de sociologie românească. În această atmosferă și în condițiile în care unele centre județene treceau ele însele la înființarea unor muzee locale, ideea muzeului municipal apare și la Primăria Bucureștilor. Dar ea este încă vagă, fără a putea clarifica profilul noii instituții. În timpul primăriei lui Anibal Teodorescu, municipiul București trecuse la achiziționarea unor obiecte de artă, de îndeosebi valoroase, în vederea integrării lor într-o expoziție permanentă, punîndu-se astfel în aplicare o hotărîre luată la începutul deceniului trei al secolului nostru. Dar lucrurile evoluau anevoios, cînd în Parcul Libertății de azi a fost organizată „Expoziția de artă românească”. La această manifestare au fost înfățișate, pentru prima dată, publicului larg mărturiile de viață ale miilor de generații ce s-au succedat pe teritoriul Bucureștilor. Cestile din epoca bronzului, vasele geto-dace, obiectele de podoabă din secolele III—IV prezentate de Dinu V. Rosetti au trezit un interes deosebit. Valoarea incontestabilă a pieselor expuse a avut menirea de a urgenta deschiderea Muzeului municipal. În vara aceluiași an, într-o modestă casă din Calea Moșilor, tînarul arheolog a etalat, în cinci încăperi, o restrînsă expoziție, pusă mai mult la dispoziția specialiștilor și a oficialităților. Concomitent au început demersurile pentru acordarea fondurilor necesare amplificării săpăturilor arheologice, pentru obținerea unui imobil corespunzător. În 1930 Muzeul municipal, condus la acea dată de o comisie alcătuită din N. Iorga, I. Andrieșescu, C. Moisil și avînd drept conservator pe D.V. Rosetti, primește Casa Moruzi, ea însăși monument istoric. În acest imobil de pe Calea Victoriei se inaugurează la 24 decembrie 1931 Muzeul municipal, în prezența unor mari personalități culturale. Anii începători de existență a muzeului sînt extrem de agitați dar bogați în realizări remarcabile. Prin strădaniile lui Dinu V. Rosetti sînt continuate sau începute noi săpături arheologice, atît pe teritoriul capitalei cît și în împrejurimi. Stațiunea care avea să aducă încununarea unei perseverente strădăni a fost, în primul rînd, mîgura de la Vidra, reперată în urma unor cercetări de suprafață din anul 1929⁴. Săpăturile începute în 1931 și continuate mai mulți ani au permis alcătuirea unei valoroase colecții de obiecte neolitice, din cadrul căreia provine vasul de cult *Zeia de la Vidra*, cunoscut de specialiști în întreaga lume.

Pe parcursul trecerii anilor se înregistrează în activitatea arheologului bucureștean tendința de a-și extinde cîmpul de activitate în zone mai îndepărtate de capitală. În vara și toamna anului 1933, atenția sa este îndreptată asupra complexului monahal de la Snagov, ale cărui cercetări sînt sintetizate în două rapoarte publicate în serialul de tipărituri al Muzeului municipal⁵. În 1935 el va efectua cercetarea unei movile funerare la Căciulați, urmată de o investigație mai largă, un an mai tîrziu, la Gurbănești, pe Mostiștea⁶. În același rîstimp harta arheologică a Bucureștilor avea să se îmbogățească cu stațiunile București Noi, Bordei-Herăstrău, Băneasa, La Stejar ș.a. Dorința de a studia fenomenele istorice în toată complexitatea lor îl determină pe cercetătorul Muzeului municipal să asiste la săpăturile de la Fedeșeni (Moldova), conduse de prof. Ion Nestor sau să colaboreze cu Al. Bărcăcilă la șantierul deschis pe Ostrovul Mare. Publicațiile și comunicările expuse: *Stadiul cercetărilor arheologice de la Dunărea de Jos și Cronologia culturilor preistorice și protoistorice la Dunărea de Jos*, îi asigură alegerea ca membru corespondent al Institutului respectiv și ca membru al Societății de preistorie din Berlin. Anii interbelici au însemnat perioada cea mai fecundă cu studii, rapoarte și note înscrise în publicații din țară și de

¹ Sondajele din 1928 au fost urmate de săpăturile arheologului Ion Nestor, reluate apoi de D.V. Rosetti, cf. D. V. Rosetti, *Din preistoria Bucureștilor*, I. *Civilizația Tip București*, București, 1936, p. 3. Aprecieri asupra cercetărilor și a publicării rezultatelor, a se vedea la V. Leahu, *Cultura Tei*, București, Muzeul de istorie a orașului București, p. 5.

² Dinu V. Rosetti, *Cîteva aşezări și locuințe preistorice din preajma Bucureștilor*, București, 1932, p. 5 și urm.

³ „Universul”, an. XLIX (1932), 28 decembrie, nr. 356. Alte numeroase ştiri în „Gazeta municipală”.

⁴ Dinu V. Rosetti, *Descoperiri paleolitice în preajma Bucureștilor. Săpăturile de la Vidra*, București, 1934, p. 6.

⁵ Dinu V. Rosetti, *Săpăturile arheologice de la Snagov*, București, 1935, p. 5—49.

⁶ Dinu V. Rosetti, *Movilele funerare de la Gurbănești*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 791 ș.a.

⁷ Dinu V. Rosetti, *Siedlung der Kaiserzeit und der Völkerwanderungszeit bei Bukarest*, în „Germania”, XVIII, 1934, p. 207—213; Dinu V. Rosetti, *Steinkupferzeitliche Plastik aus einem Wohnkugel bei Bukarest*, Berlin, 1939.

peste hotare. Dinu V. Rosetti ia parte activă la preocupările arheologice românești, acoperind un câmp de investigație impresionant. Studiile sale pornesc de la vestigii neolitice pînă la obiectele de podoabă sau cărămizile funerare din secolele XVII—XVIII.

Continuă sa investigație arheologică s-a repercutat direct în creșterea patrimoniului și a valorii Muzeului municipal. Secția de arheologie preistorică expunea în ordine cronologică vestigii istorice de la cele mai vechi pînă la feudalism⁹, fiind socotită una dintre cele mai interesante sectoare ale muzeului. Alături de Dr. G. Severeanu — devenit director în 1931 —, G. D. Florescu, Adrian Maniu, Iulia Brînză, E. Teodorescu, E. Anghelovici, D.V. Rosetti va milita cu consecvență pentru creșterea prestigiului Muzeului municipal. În 1935 Radu R. Rosetti aprecia faptul că „grație muncii și priceperii d-lor Dr. Severeanu, D. Rosetti și G. Florescu, care pun la contribuție și alți colaboratori destoinici, acești trei oameni înimoși au reușit, într-un timp relativ scurt, să facă din Muzeul municipal un adevărat institut de cultură”¹⁰. Un articol publicat în coloanele Gazetei municipale, depingînd starea insuficientă de cunoaștere de către public a Muzeului municipal, aprecia această instituție ca „unul din cele mai interesante muzee din țară”¹¹. Constantin Moisil în studiul său publicat în „Boabe de grîu”¹², N. Iorga în monografia Bucureștilor din 1939, C. C. Giurescu în mult apreciată sinteză a Istoriei Românilor ș. a. au găsit în descoperirile lui D.V. Rosetti dovezi valoroase ale trecutului îndepărtat al Cîmpiei Române. D. V. Rosetti a desfășurat el însuși o bogată activitate de popularizare a concluziilor ce se degajau din descoperirile sale. El a prezentat șantierul grupurilor de profesori de istorie din București¹³, cercetătorilor români și străini, a susținut conferințe publice cu cele mai noi date ale cercetărilor sale¹⁴, a acordat interviuri ziariștilor¹⁵ etc.

Dar anii celui de-al doilea război mondial produc o puternică perturbare și în activitatea sa. Muzeul pe care îl conducea efectiv după dispariția dr. G. Severeanu a trebuit strîns și transportat în condiții grele în comunele Rascin-Dolj și Salcia-Mehedinți. D.V. Rosetti continuă însă investigațiile, îndreptîndu-și atenția asupra unor stațiuni noi, cele mai multe aflate în afara Capitalei. În iulie 1942 continuă săpăturile la conacul din Golești, iar la 30 iulie același an recunoaște noul câmp de cercetări de la Cetățeni, stațiune care avea să-i aducă cele mai valoroase descoperiri. Așa cum consemna într-un memoriu, în august 1942 se afla la Cîmpulung-Muscel „pentru noi cercetări arheologice”. În octombrie același an, D.V. Rosetti efectuează cercetări de suprafață la Stoenеști (Muscel), unde găsește o nouă cetate geto-dacă. Apoi coboară la Ploiești-Triaș, Budești-Ilfov, la măsuri de conservare la Cetățeni și primele zile ale lui noiembrie îl surprind la Doicești, cercetînd „urme noi preistorice ale unei civilizații ce nu a putut fi încă precizată”¹⁶. Este perioada importantelor descoperiri de la Popești-Vlașca, Butimanu, a cercetărilor de suprafață de la Piuța Pietrei ș.a. D.V. Rosetti activează ca director al Muzeului municipal și ca delegat al Comisiei monumentelor istorice pentru săpături arheologice.

În ultimul sfert de veac activitatea lui Dinu V. Rosetti s-a desfășurat în cadrul Institutului de arheologie și al Direcției monumentelor istorice. Vechea sa chemare de muzeograf l-a determinat să întrețină puternice relații cu Muzeul de istorie a municipiului București, cu muzeele din Cîmpulung, Turnu Severin, Pitești ș.a. Cu ocazia constituirii Șantierului arheologic București, în 1953, a făcut parte din grupul inițial de cercetători, revenindu-i conducerea săpăturilor de la Curtea Veche. Investigațiile făcute în condiții anevoioase i-au permis să tragă totuși unele concluzii extrem de valoroase privind începuturile complexului voievodal de la București. Efectuează în acești ani cercetări la bisericile Sf. Gheorghe Vechi, Sf. Gheorghe Nou, Colțea, Râzvan și Sf. Dumitru-Postă, urmîrind evoluția târgului București în secolele XV—XVII. Ponderea preocupărilor sale cade însă în această perioadă pe marile șantiere, conduse singur sau în colaborare, de la Cetățeni, Sulsănești, Lerești, Tîrgșor, la mănăstirile Gura Motrului, Mamul, Retevoești¹⁷. În calitate de cercetător al Direcției monumentelor istorice, conduce săpăturile arheologice de la Cîmpulung-Muscel, Secul, face parte din colectivul „Porțile de Fier” ș.a.

Septuagenarul Dinu V. Rosetti manifestă trăsăturile arheologului, neobosit, pasionat de îndelungătarea ce l-a adus marile mulțumiri ale unei vieți închinată studiului istoriei patriei. Arheolog și muzeograf, el reprezintă anii de început ai cercetării arheologice a Capitalei și realizatorul unuia din primele muzee municipale ce au impodobit prima din capitalele sud-estului european. Acum, la această împlinire a șapte decenii de viață, gîndul nostru, al generației tinere de muzeografi, se îndreaptă cu considerație spre întreaga sa strădanie, urîndu-i sărbătoritului „La mulți ani”.

⁹ D.V. Rosetti și Gr. D. Florescu. *Muzeul municipal al orașului București*, în „Boabe de grîu” II, (1931) nr. 10—11, p. 434 ș.a.

¹⁰ „București” an I (1935), nr. 1, p. 131.

¹¹ „Gazeta municipală”, an III (1934), n. 132 din 29 iulie.

¹² Constantin Moisil, *Bucureștii Vechi*, în „Boabe de grîu”, an. III (1932), nr. 9, p. 395—389.

¹³ „Gazeta municipală”, an III (1934), nr. 120 din 6 mai.

¹⁴ Ibidem, an. III (1934), nr. din 11 martie.

¹⁵ Dinu Dumbrăvea, *Strămoșii Bucureștenilor*, București 1929.

¹⁶ Rezultatele acestor cercetări sînt publicate în „Materiale și cercetări arheologice”, vol. V—VI, VII, VIII, în „București”, 1954, „Bucureștii de odinioară”, 1959, „București”, „Materiale de istorie și muzeografie”, vol. VI ș.a.